

ПОСЛУШАНИЕТО В ТРИ МЕТАФОРИ ЗА СПАСЕНИЕТО

ИЗКУПЛЕНИЕ

Да погледнем на проблема за усилията, които полагаме, за да вършим добри дела, посредством метафората „изкупление“.

Един от основните дебати в сотериологията се свежда до това, дали човек в естественото си състояние на живот в грях може да откликне на призива на Евангелието и да прояви вяра. В традицията на свети Августин и Калвин това е невъзможно, тъй като грешният човек е поробен от греха и на практика е лишен от свободна воля. Спасението е божествена инициатива и е сведено до определен кръг от „избрани“, на които Бог придава вяра. Въпросът за човешката отговорност и ролята на послушанието изобщо не стои, тъй като има божествено предопределение.

Това мислене, различно нюансирано, е широко разпространено в миналото и, макар и дебатирано в настоящето, като че ли определя сотериологията на голяма част от протестантските деноминации.

Адвентната теология за спасението се отличава с едно съществено прозрение, което не е оригинално и ново, но е развито в уникална дълбочина.

Ние споделяме с целия християнски свят възгледа, че чрез заместническата смърт на Исус Христос Бог „изкупва“ душите ни. Виждаме приложението на тази метафора особено в началния етап от процеса на спасението, когато чрез Божията инициатива и действие нашият ум, чувства и воля, макар и деформирани от греха, са свободни отново да се ориентират и да избират. Той е източник и инициатор на вяра и дела на вяра, които „... Бог е на всекиго разпределил“ (Римл. 12:3). Спасението не е за „избраните“, а за всички.

„На Христовата смърт дължим дори този свой земен живот... Няма нито един човек – светия или грешник – който, като яде всекидневната си храна, да не се храни от тялото и кръвта на Христос...“ („Животът на Исус“, стр. 368)

Бог е осигурял и тялото, и душите ни, привличайки ги към Себе си, като „... действа във вас и да желаете това (спасението), и да го изработвате“ (Фил. 2:13).

Това е причината да очаква „... всички човещи навсякъде да се покаят...“ (Деян. 17:30).

Но ако Господ е дал на всички някаква „количество“ вяра, защо сме свидетели на толкова неверие в живота; и ако се спасяваме само чрез вяра, то защо не всички ще бъдат спасени?

Както видяхме в предишното писмо (в миналия брой на вестника), коментирайки теологията на Завета, Бог винаги **ПЪРВО СПАСЯВА, А ПОСЛЕ ПРЕДЛАГА УСЛОВИЯ НА ЗАВЕТ**, на връзка и сътрудничество, на благодат и живот. Макар и да „действа“ в нас, като ни прави свободни да изберем и ни придава вяра, Той не ни налага Себе Си, а ни предлага условия за пълното ни интегриране в небесното семейство. И това условие отново е вяра в Божия Син: „всеки, който вярва в Него... да има вечен живот“ (Йоан 3:15).

Какво е съотношението между вярата, която Бог влага в душата да „желае и да изработва“ спасението си, и вярата, която е условие за спасение? В единия случай тя е представена като дар от Бога, а в другия – като отговорност и притежание на душата. Този факт има пряко отношение към проблема, който повдигнахме – за мястото на послушанието в процеса на спасението.

Отговорът е следният: Бог е дал на всекиго, роден на земята, някакъв „капитал“ от вяра. Колко пъти се учудваме от духовната проникателност и вярата на хора, които искаме да спечелим за Бога? Ролята на евангелизатора е да събужда в човека това, което Бог вече му е дал. В Божията програма всички са определени за спасение. Но от нас зависи дали ще упражняваме и развиваме този „капитал“, който можем да наречем „придадена“ вяра. Онези, които имат прираст от този капитал, така както е показано в притчата за талантите в Мат. 25:14, влизат в „радостта на господара си“. Само онези, които върна толкова, колкото бе получил, беше осъден. На практика това означава, че единствено ако упражняваме вярата си, т.е., ако живеем споделяме я и я споделяме, тя е спасителна.

Теологичните следствия от този подход са: преодоляване на теологията на предопределението и развитие на идеята за придадена и консумирана (изпитана) вяра. Вярата е една динамична категория, която в процеса на спасението променя своето съдържание и спасителна функция.

Тези промени са илюстрирани посредством различни метафори: „изкупление“, „оправдание“, „живот

Да подходим към теологичния термин „вяра“ от гледна точка на психологията.

Съществува единомислие относно това, че вярата отразява цялостната природа на човека, която включва интелект, емоционалност и воля и следователно съдържа следните три компонента: познание, сърдечно разположение и послушание.

ОПРАВДАНИЕ

ЛА*) са и резултат от благодатта, и условие за благодат. Как можем да си обясним една такава „елиптичност“?

Бог е инициаторът на вярата. Отначало „чрез слушане“ е завладял умът, но постепенно се развива убеждение и сърдечно доверие. Пробужда се и волята за послушание. Тома Аквински я нарича „кооперираща“ воля, защото тя може да сътрудничи в процеса на спасението. Нейните усилия изглеждат

никога няма да пренебрегне волята ни и затова етиката на спасението може да се изрази според Джеймс Дън така: „Действай, защото Бог действа!“

Ето няколко сравнения между ДЕЛА* и ДЕЛА**:

ДЕЛА** са „дела от вяра“. Те са освещението в смисъл на усъвършенстване и святоство на волята, резултат са от (т.е. следват от) оправданието и са естествен израз на новия живот в нас. ДЕЛА* са „дела на вяра“ и представляват освещението в смисъл на отделие от греха за спасение. Както виждаме от 1 Кор. 6:11, Павел споменава това „освещение“ преди „оправданието“, т.е. те са условие за последното. Това са всъщност 10-те заповеди от Декалога, задължителният минимум на доброто, който ни показва какво не трябва да правим, за да не навлезем в територията на греха и за да може Бог да изпълни обещанията на Завета за нас.

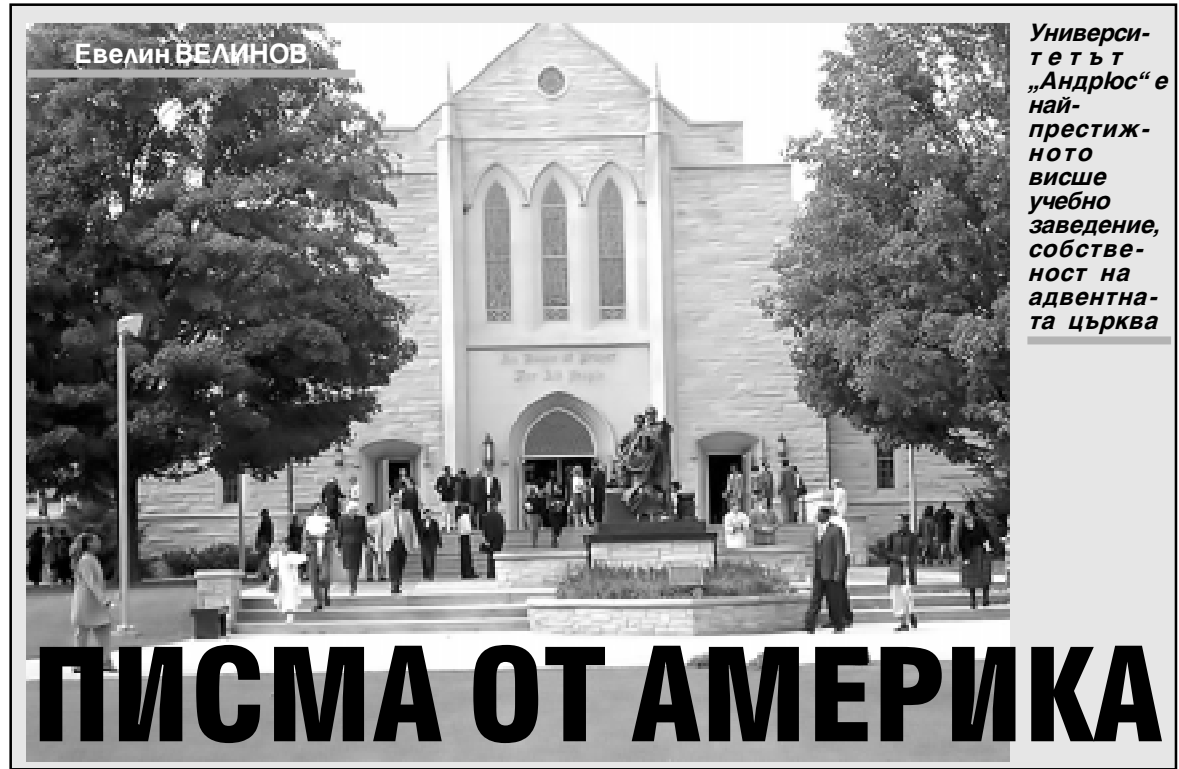
Ролята на ДЕЛА* не е чрез тях да се заслужи спасението, а да се поддържа връзката на завет с Бога, т.е. да се регламентира живота в условията на Завета. Изискват усилия от наша страна, защото не са присъщи на вътрешната ни природа.

Както бензиновият агрегат при нафтовите двигатели се задейства първо за да се запали самият двигател, така ДЕЛА* задействат Завета, за да се излее благодатта в спасение и ДЕЛА**.

Кой адвентист не познава разликата в пазенето на четвъртата заповед в духа на ДЕЛА*, т.е. Декалога, и в духа на ДЕЛА**, т.е. Исая 58:13,14?

Да осветим съботния ден в смисъл да го отделим от другите като време за „свята“ почивка, въздържайки се от обикновена работа – това можем и това иска Бог от нас. Но онова преживяване, което се описва в Исая 58-а глава, може само да ни бъде дадено. Процесът на освещението, на „усъвършенстването на светието“, се състои в постепенното преминаване на ДЕЛА* в ДЕЛА**. Той обаче няма да бъде завършен до Пришествието и е източник на постоянно напрежение.

Струва ми се, че схема (4) ни дава по-дълбока перспектива за разбиране на вярата и спасението. Тя отчита разликата между спасителната и неефективната вяра. Става разбираемо защо апостол Павел, проповедникът на Благодатта, т.е. на спасението без дела, пише толкова недвусмислено срещу лошите дела на вярващите в първата църква и ги увещава в духа на ДЕЛА*. Става разбираемо и Посланието на апостол Яков, което Лутер иска да извади от Канона, тъй като то е една апология на ДЕЛА*. Виждаме и причината за напрежение и неразбиране между евангелските и историческите адвентисти по въпроса за ролята на делата в процеса на спасението, тъй като те най-често не разграничават ДЕЛА* и ДЕЛА**.

Университетът „Андрюс“ е най-престижното висше учебно заведение, собственост на адвентната църква

ПИСМА ОТ АМЕРИКА

в Христос“ и др.

И това, което ни интересува: **НАШАТА ЧАСТ ОТ СПАСЕНИЕТО Е ДА УЧАСТВАМЕ В ПРЕВЪЩАНЕТО НА „ПРИДАДЕНАТА“ НИ ВЯРА, В „ИЗПИТАНА“.**

Тук сме изцяло на територията на „оправданието чрез вяра“. И, макар че изобщо не става дума за дела, това превръщане на вярата ни в „изпитана“ загатва за такива.

Но една друга метафора – тази за „оправданието“ – може да ни каже повече за делата и послушанието.

(3) ВЯРА = ПОЗНАНИЕ + СЪРДЕЧНО ПОСВЕЩЕНИЕ + ДЕЛА НА ПОСЛУШАНИЕ

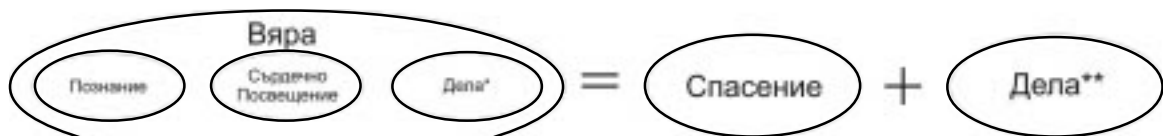
Ако заместим в лявата част на класическата формула за оправдание чрез вяра:

(2) ВЯРА = СПАСЕНИЕ + ДЕЛА с еквивалентния израз от формула (3), получаваме фигура 4.

От лявата страна на тази релация се появиха отново ДЕЛА. Но това не означава, че спасението е заслужено чрез дела на послушание, защото в тази схема всичко е резултат от Божията благодат.

Тези дела (ще ги означим с ДЕ-

дават право на Бога да поеме нашата защита: „... противете се на дявола и той ще бяга от вас“ (Яков 4:7). Тя е несъвършена и слаба, за да избегне мрежите на греха. Но покаянието е средството, чрез което връзката с Бога може да бъде възстановена. Ролята на ДЕЛА* , които можем да назовем „коопериращи“, е да поддържат тази връзка чрез избягване на греха и най-вече чрез близост с Бога посредством молитва и общение. Християнинът не трябва да забравя, че: „... Бог е, Който според благоволения Си, действа във вас и да желаете това (спасението), и да го изработвате“ (Фил.2:13). Но Той

Фигура 4.

ЖИВОТ В ХРИСТОС

Една от най-значимите метафори е тази – „в Христос“ (или „пребъждане в Христос“).

Тук на преден план е представено онова, което Бог прави за душата и за това – да я доведе до определено състояние на преливане на божествен живот в нея. 2Кор. 5:17: „Затуй, ако е някой в Христа, той е ново създание; старото премина; ето, [всичко] стана ново...“ Римл. 8:2: „Защото законът на животворящия Дух ме освободи в Христа Исуса от закона на греха и на смъртта.“

Този аспект на спасението е по-малко изследван в сравнение с другите – на „оправданието“ и „изкуплението“, но през последните двадесет години, според анализа на Джеймс Дък, се наблюдава значителна промяна в това отношение.

Ако подходим към метафората от позицията на теологията на Завета, вярата в Христос (т.е. условието на Завета) е представена чрез изразите: „ако пребъдате в Мене“, „ако Ме обичате“, „ако Ми отворите“, „ако е някой в Христа“ и др., а самото спасение – чрез „ще пазите Моите заповеди“, „ще дойдем и ще направим обиталище“, „ново създание“, свобода в Духа, „не аз, но Христос живее в мене“ и др. Ролята на послушанието, т.е. на това, което ние правим, е доминирана от

ролята на Бога, т.е. от това, което Той прави. Ще заимствам някои моменти от Далас Вилард, за да представя трите етапа на спасението в контекста на тази метафора.

ОБЩЕНИЕ

Душата се учи да общува с Бога. Тя Му говори в молитви и размисъл, чрез вопли и възторзи, чрез съмнения и прозрения. Но по-трудната част от урока е да слуша и разбира Божия промисъл и волята Му, разкрита чрез Словото Му, чрез обстоятелствата на живота, чрез директна комуникация, какъвто е случаят с повечето от библейските герои. Пряката комуникация е била нормалното състояние за човека, съобразно с първоначалния план на Бога. След грехопадението, дори когато Бог директно ни говори, това още не означава, че Го чуваме правилно. Непогрешимостта на вестта, която получаваме, не гарантира непогрешимостта на нашето собствено възприятие. Проблемът с послушанието, съдържащ се в метафорите „изкупление“ и „оправдание“, тук е транспониран в проблема за „чуваемостта“.

ПОСВЕЩЕНИЕ

Душата се отчуждава от „част“ или

от „нещо“ в себе си. Грехът е идентифициран и отговорен за част от живота ни. „Не аз, но грехът в мене“ е трогателното разграничение на апостол Павел и на всеки вярващ. Послушанието тук е представено във формата на отчуждение от себе си и на копнеж по нова идентичност, както и на приемането на участва и изживяването й като „промисъл“.

ЕДИНЕНИЕ

Християнинът притежава нова идентичност и показва на света какво значи да си „жив“. Гал. 3:20: „Съразпнат се с Христа; и сега вече не аз живея, но Христос живее в мен.“

Макар и това да е най-възвуща и тайнствена страна на спасението, няма да я коментирам, тъй като проблемът за послушанието, който изследваме, тук изобщо не е представен. Причината е проста: душата се е идентифицирала с Този, на Когото дължи послушание.

Никога обаче в теологичните изследвания не е излишна и известна доза самоирония, когато заставаме пред мистерията на Божия промисъл. Никоя схема на спасението, осигурено от Бога за тези, които Го обичат и Му се доверяват. Не трябва да забравяме, че тер-

мините, които се стараем да разберем: „оправдание“, „спасение“, „изкупление“, „примирение“, „осиновяване“ и много други, използвани от апостол Павел, са само метафори на духовната реалност. Има опасност да погледнем на тях като на реалност. През последната половина на 20-ти век се поставя въпросът за неправомерната им експлоатация, особено при употребата на тези с правен, юридически характер за сметка на другите, като „пребъждане в Христос“, „в Христа“, които като че ли отразяват в по-голяма дълбочина опитността на спасението.

Ако след тези по неизбежност непълни разсъждения върху адвентната сотериология и теологичния образ на американския адвентизъм се обърнем към своя роден, бихме могли да кажем следното: Българският адвентизъм е доказал своята чувствителност към мисията си да предаде вестта за спасението на този загиващ свят. През годините на държавния атеизъм той имаше своите герои и верни свидетели. Това, което му предстои неизбежно, е теологично съзряване.

И в края – на всички читатели на вестник „Християнска мисъл“ пожелавам още по-дълбока вътрешна опитност с Бога по въпросите на спасението.